

100

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

REPORT OF THE PHYSICS DEPARTMENT

1954-1955

CHICAGO, ILLINOIS

1955

PHYSICS DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

1955

1955

1955

1955

1955

1955

1955

1955

1955

1955

ЗАКОНИКЪ

ДАНИЙЛА ПРВОГЪ

КНЯЗА И ГОСПОДА СЛОБОДНЕ ЦРНЕ ГОРЕ И
БРДАХЪ

УСТАНОВЛЪНЪ 1855 ГОДИНЕ

НА

ЦЕТИНЪ.

У НОВОМЕ САДУ

КНЪИГОПЕЧАТНЯ ДР. ДАН. МЕДАКОВИЧА

1855.

ЗАКОНЪ

ДАНИЛА ПРВОЛЪ

КНЯЗЪ И ГОСПОДАРА СЛОБОДНЕ ЦРКВЕ ГОРЪ И

ВРДАХЪ

ЗАСТАВОВАНОЕ 1822 ГОДИНЕ

И И

№. 6р. 319986

У НОВОМЕ СЕВЪ
КНИГОПИСАНИЕ ДР. ДАН МЕДАНОВИЧЪ

1822.

ДАНИЙЛЪ ПРВЫЙ

КНЯЗЪ И ГОСПОДАРЪ

СЛОБОДНЕ ЦРНЕГОРЕ И БРДАХЪ,

У согласію са главарима и старъшинама одъ све Црнегоре и Брдадахъ установлява „обштіи земальскій законикъ“ по комъ те се по садъ и за вазда у наприедъ судити Црногорцу и Брђанину маломъ и великомъ, богатомъ и сирому, еднано по разлогу, да свакій свою правицу имати може.

Стараюћи се Князь и Господаръ за срећу и благостояніе свое државе, свога народа, свое юначе браће, која су кровъ толико вѣкова проліваюћи витежку кровъ свою, сахранила свою поноситу слободу, коіомъ се и данасъ поносе, жели да му любезный народъ нѣговъ, мила браћа Црногорцы и Брђани имаду како споляшну тако и домаћу слободу, да се могу праведно съ нъоме предъ свіетомъ поносити.

Свакомъ добромъ брату Црногорцу и Брђанину, быће оваи законикъ наймилии аманетъ, найвећа драгоценность, еръ те у нѣму и нѣиме имати емство и заштиту мирногъ живота, заштиту чести и поштена, заштиту имућа и добра свога.

Ни една земля и држава неможе быти срећна, неможе напредовати, а неможе ни правогъ уваженія предъ свіетомъ имати, ако нема законика, кои те свакоему понаедино и све заедно еднано по правици судити и одъ свакога напастника, и злога

чоека бранити; зато се Князь и Господаръ народа Црногорскогъ и Брдскогъ нашао побуѣенимъ дати свакоему Црногорцу и Брѣанину закону слободу, такову закону слободу, безъ кое ни една друга слобода не може свое истините и достойне вриедности имати.

До садъ е была Црнагора а и Брда, истина слободна, али явногъ законика, кои те Црногорцу и Брѣанину слободу укрѣпити и бранити, имала нѣ, веѣъ е правица и судбина нѣхова само у устима владоца была.

Желеѣи Князь и Господаръ да се свако самовольно суѣенъ укине, да се народу постоянна правица утврди, прекида по данасъ свако самовольно суѣенъ, а мѣсто тога самовольнога поставля законито и праведно.

Съ отеческимъ срцемъ и душомъ предае Господаръ народа црногорскогъ и брдскогъ земальскій законикъ своему народу и подаже самъ свою високу заклетву, како те подъ своимъ закрильмъ истый законикъ чувати; а главари и старѣшине народа заклиню се, да те се овогъ законика држати и да те по нѣму, како што самъ законикъ изговара, судити, а што законикъ неспоминъ, да те праведно и по души свакоему брату Црногорцу и Брѣанину еднако судити.

Законикъ е овай штампанъ у толико комада, да га сваки Црногорацъ и Брѣанинъ имати може само кои читати умѣ, и налази се кодъ Управителства на Цетинъ. Законикъ овай некачита сваки, и кои зна, нека га покаже свакоему, кои незна, да позна како законикъ за кою сагрѣху изговора и да се може одъ свою сагрѣха чувати да недоѣе подъ кастигъ.

ПРВО.

Свакій Црногорацъ и Брѣанинъ еднакъ є предъ судомъ.

ДРУГО.

Свакомъ Црногорцу и Брѣанину по насліеѣной и до садъ сачуваной слободи остає и по данасъ и у наприєдъ, честь, и муѣе, животъ и слобода нѣгова обезбѣѣна, нити може и єданъ Црногорацъ нити Брѣанинъ нити судъ праведноме брату Црногорцу и Брѣанину у ове светинъ дирати.

ТРЕЋЕ.

Князь како данасъ тако и у будуѣе за вазда као Господаръ наше земль остає неприкосновено лице, као светиня свакомъ Црногорцу и Брѣанину, и као таковога дужанъ є свакій Црногорацъ и Брѣанинъ почитовати и о нѣму ништа злога неговорити, нити кога противъ нѣга и зашто наговарати.

ЧЕТВРТО.

Кои ли бы се Црногорацъ или Брѣанинъ усудио личностъ или достоинство княза врієѣати, бы ѣе исто онако кастигати како и они, кои самовольно чоєка убіє.

ПЕТО.

Князь како Господаръ наше земль, коєму се све смртне пресуде, коє бы врховни судъ пресудио, подносити имаю, има право и власть помилованія дієлити.

ШЕСТО.

Судци, кадъ съде на свое мѣсто судити, ствари по нѣхому разуму и разсуѣиваню разбирати, треба найпріе да се спомену што су они гласомъ народа по воли Божіей за судце и управитель поставлѣни да могу по правици и по души судити, и свакій судаць треба да пази на свой учинѣни завѣтъ и заклетву да не преступи или по хайтеру суди, него по правицы маломе и великоме. Судцы треба да слушаю єдне пакъ и друге стране разлоге редомъ и недопуштати прсте или ріечи довуціє, да єданъ другоме у ріечи улази и прекида говоръ, него кадъ првый изговори, нека други почне говорити и нека обоица говоре безъ инада и вике како може свакій судаць нѣхове разлоге разумѣти, а ѣе потреба буде коега и припитати да опетъ каже што нїе првый путь чисто изговорію, или да нїе што заборавію казати, то нека єданъ судаць пыта, а не свиколицы, и пошто обіе стране на пуну волю изговоре свеколикє свое разлоге, тада нека се уклоне да се учини судцыма мѣсто слободно, да и они могу све по реду чисто разабрати и пресуду праведно по начину учинити, коя ѣе се давати ономе, коєму се пристояло буде, а иста пресуда има се у судейскій записникъ ставити, да се зна како є осуѣено и кадъ є осуѣено.

СЕДМО.

Ако кои судаць зачне кога у суду бранити, немогути доказати разлога и правице за чега га брани неразбираюћи мысли свое дружине, него да се само нѣгова ріечь брои, а не другога, кои праведніє мысли имаде, такови отвора и каже да є хайтерія и митникъ и смутитель суда, а не истинитый судаць и правитель народа; зато има не само быти прогнанъ изъ суда и лишенъ вѣчно сваке главарске чести и поштєня, него и

субыше подложанъ е да плати сто и двадесетъ таліера глобе. Исто тако и они, кои за мито или пріятельскій хайтеръ или по своему неразуму икакове тайне открито и казао буде што управителство за обштенародну користъ чини, или говори потайно или скривено; еръ ни едно дѣло неможе напредовати пожеланимъ путемъ, кадъ се међу дружиномъ издайникъ и ухода находи.

ОСМО.

Ако се нађе да кои судацъ заиште или узме и одъ кога мита навлаштито за оправдати кривца, а окривити правога чоека, такови да се има изъ суда прогнать и глобити са стотину и двадесетъ таліера.

ДЕВЕТО.

Кои чоекъ по данасъ обеѣа или даде коему судцу мита и ако се то дознаде, неѣе требати ништа далъ изтраживати, него ѣе онъ самъ себе тиѣмъ митомъ открити и казати да нема правице и разлога, супротъ онога съ коимъ се хоѣе предъ судомъ правдати и зато има быти осуѣенъ како кривацъ подъ затворъ у тавницу, да стои за свакій цекинъ неѣелю дана, а то мито да поѣе у обштенародну касу.

ДЕСЕТО.

Сокъ, кои насочи судца митника, добиѣе награде педесетъ таліера; а овіе педесетъ таліера треба узети у судца митника и поступати съ нѣиме онако, како што осмо правило овогъ законика изговора.

ЄДНАЕСТО.

Кадъ судцы не бы еднаке волю и согласія были сврху коє ствари, кою бы кѣли судити, него єданъ овако а други онако рассуѣивати, онда у такову згону, ѣе буде вышій брой судаца, остає якость разлога на нѣихову страну, али да по души реку, да они то безъ свакога мита и хайтера своимъ разумомъ познаю да є праведно како говоре.

ДВАНАЕСТО.

Ако бы кои судаць или главаръ заметнуо немиръ или смутню међу дружиномъ, такови да се нетрпи, веѣъ да се одпушти, а другога на мѣсто нѣгово доброгъ и поштеногъ и у дружину погодногъ чоека нека власть стави. Исто тако валя одпушти ти непослушна или лѣнива и безбрижна судца и главара и старѣшину.

ТРИНАЕСТО.

Будуѣи како судцы и управительи, тако и остали кметови на обштенародный трошакъ поставлѣни єсу, да непазе и неработаю друго него земальске после и по начину да испуњаваю свою дужность, како ѣе быти у земли миръ и тишина боля, по чему неможе быти ни єданъ слободанъ ходити за своіема послима дома, или на свое путове и трговину, него стаяти до уреченога времена на службу земальску вѣрно како су на то и поставлѣни.

ЧЕТРНАЕСТО.

Свакій малій и великій Црногораць и Брѣанинъ остає у дужности добре и поштене судце и остале главаре и старѣшине

слушати, почитовати и любити и сваку честь имъ указывати; ако ли се кои нађе да речене судце и старѣшине обезчести и осрамоти, то ње тай быти оглоблѣнъ са таліера дасетъ; ако ли не бы имао да плати, онда га треба кастигати тавницомъ.

ПЕТНАЕСТО.

Ако ли кои судаць или главаръ или старѣшина осрамоти Црногорца или Брѣанина, тай да плати таліера двадесетъ.

ШЕСТНАЕСТО.

Свазій издайникъ отечества нашега и наше браће, кои бы са непријателыма нашіема договора имао, да зло нашој земљи учини, или да народъ помутити узхође или мутити почне, такови ње быти одма, докъ се предъ два доставѣрна свѣдока докаже, огнѣмъ изъ пушака разнешенъ.

СЕДАМНАЕСТО.

Оваковогъ издайника и крвника отечества нашега може и найкрањи Црногораць и Брѣанинъ убити, докъ чуе да є издайникъ и да га наша земальска власть гони; кои ли бы овогъ издайника таіо или неказао или неубіо пошто чуе и разуміе да є издайникъ, тога треба исто како и издайника ѡерати и кастигати.

ОСАМНАЕСТО.

У вріеме войне кадъ бы непријателъ одъ кое му драго стране на нашу землю ударіо, дужанъ є одма свакій Црногораць и Брѣанинъ, докъ чуе да свое отечество бранити треба, устати на оружіе и ићи противъ непријателя и крвника нашега

отечества и наше слободѣ; ако ли бы се нашао кои Црногорацъ или Брѣанинъ, или кое племе или село или братство да непође противъ нашегъ общегъ непріятеля, свакоему такому нехатнику за свое отечество и страшивицы, има се одузети оружје и да га выше нигда за живота свога носити не сміе и да поштеня међу осталиема Црногорцыма и Брѣанима нигда имати неможе, а преко свега треба му припасати опрегячу женску, да се зна да мушкогъ ерца нема.

ДЕВЕТНАЕСТО.

Свакій войвода или главаръ или старъшина у своему племену, или у покраини, дужанъ ѣ одма, докъ чуе да опасность нашей земљи съ кое гођь стране пріети, народъ свой одма на войну позвати, предъ њимъ ходити на оно мѣсто, ѣ бы опасность нашему отечеству была; кой ли не бы пошао или народъ не бы позвао, такови се има како издайникъ своего отечества осудити на смръть.

ДВАДЕСЕТО.

Ако бы се одъ земальске власти или главари или судници или старъшине или перяници послали у кое племе или село да кривца ватаю, а нађе се кой да кривца брани, то ови люди одъ власти послати имаду мођь и истога бранителя, кой кривца брани, уватити и суду предати.

ДВАДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы се кой усудио дићи оружје на ове одъ суда и власти послате люде, кой имаю кривца уватити, то ови одъ

суда и земальске власти послати люди имаду моѣ таковога бранителя и смутителя мира и порядка земальскога на мѣсту убити, ако онъ не бы одма оружје положио и своевольно се власти предао.

ДВАДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои ли бы кривога Црногорца или Брѣанина, кадъ га власть оѣе да увати, коимъ гоѣ начиномъ пропуштио да утече, такови да ону сагрѣху или кастигомъ или животомъ плати, на кою бы се кривацъ што утече осудио.

ДВАДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

И ови люди одъ власти послати треба да се узму на умъ и да пазе да не бы чоека на правду Божию убили, еръ и они, ако зло безъ нужде учине, по закону ѣе суду одговарати.

ДВАДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

За одржати са пограничнѣма државама миръ и тишину, коѣ приноси узаймну користъ и среѣу и нашої држави, забра- ное се како краѣа, тако и свако преступленѣе мало и велико а исто тако и четованъ у врѣеме мира то ѣсть када рата нема.

ДВАДЕСЕТЪ ПЕТО.

За сваку овакову сагрѣху у пограничној земљи учинѣ- ну бы ѣе свакѣй Црногорацъ и Брѣанинъ исто онако касти- гать, као кадъ своему брату Црногорцу или Брѣанину учини.

ДВАДЕСЕТЬ ШЕСТО.

У вріеме мира и вѣре несміе се у турску землю, коя са нашомъ земљомъ граничи, четомъ иѣи и пліенъ ѣерати, ерѣ ѣе се пліенъ судомъ повратити ономе, чій буде, а кривацъ ѣе быти судомъ кастигати.

ДВАДЕСЕТЬ СЕДМО.

Да бы се миръ и поредакъ и єдинство у народу одржало и да нема међусобногъ крвопролиѣа, за онога злочинца быо Црногорацъ или Брѣанинъ, кои безъ кривице и безъ нужде, веѣъ одъ силе и опачине убіе брата Црногорца или Брѣанина, такови убоица неможе се никаковимъ благомъ одкупити, веѣъ ако се ухвати да буде огнѣмъ изъ пушака разнешенъ.

ДВАДЕСЕТЬ ОСМО.

Ако ли бы убоица изъ ове земљь утекао, то се има діо нѣговъ одъ куѣе и одъ баштине и одъ свега што на нѣговъ діо доходи, узети за земальску глобу, и све новце одъ ове глобе положити у земальску касу.

ДВАДЕСЕТЬ ДЕВЕТО.

Таковый убоица и земальскій неприѣтель и крвникъ да нигда у нашей земљи повратка имати неможе; кои ли бы Црногорацъ или Брѣанинъ тога злочинца приміо или браніо или таіо и неухватіо, пошто чуе и разуміе злочинство што є учиію, таковога єднако ѣерати и кастигати како и самогъ убоицу,

будући се нѣговъ другъ и бранитель показао. Оваковимъ начиномъ зли люди, неимаюћи бранителя, неће имати снаге злочинити како су се научили, а бранители неће злочинца бранити, када за нѣихъ стану плаћати и суду одговарати.

ТРИДЕСЕТО.

Ови рукоставникъ, а исто тако и бранитель нѣговъ, ако бы се икадъ и у коему драго мѣсто уватити или убити могао, то да га найкранѣи Црногорацъ или Брѣанинъ еднако убити може, колико и они, коему е онъ брата убио, и тако да се преbie еданъ за другога, а правый да неможе мѣсто кривца плаћати.

ТРИДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако кои пушкомъ или ножемъ рани кога у свађи, када се инадомъ или свађома око чега заваде; то да се доведу предъ судъ и судъ съ почетка да разбере све по реду, кои е почео свађу и инадъ, за кою ли стваръ и нужду и кои е започео првый бой чинити и оружје прихватати кротиву своего брата Црногорца или Брѣанина. Тако даklenъ познавши све како е было, у колико се кои у кривицы находю, кметовати рану спрямъ часа буде праведно, разбираюћи и остале одъ едногъ или обоице учинѣне сагріехе, поставити кастигъ ће се пристояло буае и да се стави у тавницу или да плати земальску глобу, како судъ за право нађе.

ТРИДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои Црногорацъ или Брѣанинъ оружјемъ или дрвомъ

рани на правду Божию кога одъ силе и опачине да се юнакъ назове, ње прилике и потребе одъ юнаштва нїе, на таковога да се рана и глоба двоструко суди.

ТРИДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако ли бы кои Црногорацъ или Брђанинъ хотимице ранио Црногорца или Брђанина, те остане сакатъ у руку или ногу, тай да плати таліера стотину; ако ли є неотице онда таліера педесеть; ако сломіе главу или избіе око отимице, таліера шестдесеть; ако ли неотице онда таліера тридесеть. А виданъ како за оно одъ силе тако и за ово неотице, треба да плати они, кои є кривъ.

ТРИДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако пакъ кои удари брата Црногорца или Брђанина ногомъ или камишемъ и рани на правду Божию, такови да плати за они ударацъ цекина педесеть; ако ли га они у они истый махъ и у оной лютини убіе, пошто буде ударенъ, за нѣга да поговора нїе, колико ни за лупежа кои у крађу погине.

ТРИДЕСЕТЪ ПЕТО.

Ако ли га ови, што є ударенъ, убіе послѣ єдногъ сата или други данъ, пошто є веъ ударенъ, онда ње быти кастигати исто како и они, кои самовольно чоєка убіе.

ТРИДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако ли се догоди да е еданъ хотіо другогъ ударити, а овай удари почетника пріе, то онда еданъ другомъ ніе ништа дужанъ; зашто они, кои е хотіо ударити, а ударіо ніе, толико е кривъ као да е и учиніо, еръ да е могао, бы га и ударіо.

ТРИДЕСЕТЪ СЕДМО.

Могло бы се догодити да се коме пушка омакне или коимъ другимъ начиномъ да нектеѣи чоека рани или убіе, како се то на многа мѣста догађало, но таково неотице учинѣно зло треба судомъ смирити колико се лакше може; ако ли буде ранѣнъ, то да они, кои е неотице зло учиніо, плати трошакъ око виданя; ако ли оштети главу, око, ногу или руку, онда судити онако како што тридесетъ треѣе правило изговара.

ТРИДЕСЕТЪ ОСМО.

Ако кои убіе чоека напастника врху себе бранеѣи се и заклинаюѣи га да се одъ нѣга прође, а онъ неуступи, него преко тога погине, за тога поговора нема, зашто е речено да се такви напастникъ може убити, а да се суду ништа неоговара.

ТРИДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Како Дрногорцы и Брђани имаду обичай чинити освету не само на кривцу и на крвнику, веѣъ и на правомъ брату нѣ-

говомъ, то се такъва osveta по данасъ строго забранюе, и кои бы правоъ чоека убио, бы те осуђенъ на смръть. Само крвника, коега и самъ судъ гони, може убити, али брата или близаку или свойту крвника, кои у томе ништа криви несу, несміе, веъ нека само они главомъ плаћа, кои е зло учиніо, а други нико.

ЧЕТРДЕСЕТО.

Мегданъ могу само мегданціе саме діелити, али безъ ђевера и безъ окупляня войске и безъ ичїе помоѣи; кои ли бы пошао за ђевера или помоѣника мегданціама, тай те быти оглоблѣнъ са талїера стотину.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы кои Црногорацъ или Брђанинъ одъ опачине запалїо Црногорцу или Брђанину куѣу, то да се одъ нѣговогъ имуѣа, како куѣа, тако и све остало, што бы у куѣи пропало и изгоре.ю, намири; а оваї зликовацъ преко свега да главомъ плати и можега слободно они убити, коему е куѣу запалїо.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои бы Црногорацъ или Брђанинъ убио у штети коня или вола или коему драго живинче, тай да плати глобе земальске талїера десетъ и да плати ономе штету, коему е коня или вола или кое живинче убио; а самовольно несміе ни еданъ судити, зато, што имаде судъ и што те мѣстнїй судъ штету про-

енити и одъ онога, што му е похарано, намирити; само може пса, кадъ га затече у штети, убити.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Кои ли бы Црногорацъ или Брђанинъ Црногорцу или Брђанину сломіо ножъ или пушку, то они, кои е неотице сломіо, плаћа еданъ діо, а они, коѣму е штета учинъна, штетуе два діела.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако бы кои Црногорацъ или Брђанинъ узео у заемъ оружје еданъ одъ другога и неотице сломіе пушку или ножъ, то онда они, кои е узео оружје на заемъ, плаћа два діела, а они што му е дао, штетуе еданъ діо.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПЕТО.

Кои чоекъ у нашої земљи по данасъ хоѣе продавати кућу или баштину, или метехъ, или дубраву, или остало свое непокретно имуѣ, нека најпріе пыта и понуди свою близьку предъ свѣдоцыма, обели и можели купити, пакъ ако не бы кѣла или могла близька, нека понуди мергипаша то естъ раздіоника одъ баштине, не бы ли онъ ктіо купити, пакъ кадъ не бы и овай ктіо или не бы могао купити, онда слободно нека продае кому може у свое село или у свое племе, само валя да учини кнъигу предъ три свѣдока, како е близьку и раздіоника нудіо и како они ніесу хотѣли или ніесу могли купити; а кои

буде кнѣзгописаць нека свое име и презиме подпише, тако҃еръ данъ и мѣсець одъ године, да се чисто знаде и кадъ є кнѣзга писана и на кое мѣсто, предъ коіема именовъ и презименомъ свѣдоцѣма, одъ коегъ су племена были свѣдоцы и како су ови подписали или неумѣюти писати крсте учинили за веће вѣрованъ, како є продая по закону учинѣна и подпуно плаче-но а иначе куповица быти неможе.

Ово се говори по данасъ за оне, кои оће што куповати, а не за оне, кои су до садъ куповали.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ШЕСТО.

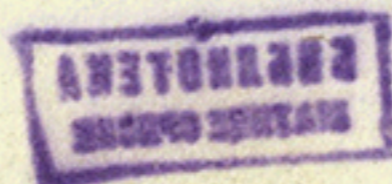
И близыка и раздіоникъ мора по оной ціени купити, ако оће да купи, по коіой се може и другоме продати, а не по оной ціени да купує близыка, по коіой се нѣойзи свиѣа.

ЧЕТРДЕСЕТЪ СЕДМО.

Діелити се сынови одъ родителя могу само онда, кадъ родители на діобу пристану; иначе діоба, докъ є или отаць или мати жива, неможе быти.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ОСМО.

Отаць, кои є самъ што стекао, може по своіой вољи діелити сыновима; а ако бы отаць єдномъ сыну выше него другомъ оставіо, у то се дирати несміе, еръ свакій са своіомъ мукомъ може по своіой вољи располагати.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Сваки чоекъ властникъ е одъ свога имуѣа и остае му на волѣи да може свое имуѣе и осимъ свое родбине дѣлити, па онъ ово учиніо за живота или оставіо у своме аманету, у то се дирати несміе.

ПЕДЕСЕТО.

По смрти очной, ако не бы за живота са своіемъ имуѣемъ разположіо, дѣли се на поєднаке дѣлове на сынове; ако ли е мати жива, ужива діо свога мужа докъ е жива и дѣли се послъ нѣне смрти, то естъ, ако су дѣца одрастла, аколи су недорастла; недѣли се докъ непорасту; а имуѣе ово има се ставити подъ надзираиъ (прокурадуре) поштение людій докъ дѣца не узимаю двадесетъ година.

ПЕДЕСЕТЪ ПРВО.

Кадъ се љевоика уда, по обичаю наше землѣ нема ничегова дѣла, осимъ прѣіе, што іой родители при удадби одъ добре волѣ даду.

ПЕДЕСЕТЪ ДРУГО.

Удовица, коя раніе или касніе остане безъ мужа, докъ се не уда, ако нема љеце, ужива савъ они діо свога мужа, а кадъ се уда, добія на годину по десетъ таліера; ако ли има љеце; онда

кадь є мушко добія єдань цекинъ, а кадь є женско добія по два цекина на годину. Ође се разуміе, да удовица за онолико година, колико є са своіемъ мужемъ живила и колико є година како удовица у куѣи своего мужа стаяла, добія за толико година по онолико, колико є за кою згуду одређено.

ПЕДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако кои отаць остане безъ мушке ѣеце, а остане єдно или выше женске ѣеце, то се има онда на нѣихъ подіелити како очинство тако и ѣединство, кое нѣиховоме оцу припада, само оружіе има се оставити најближой мушкой глави то єсть, ако га не бы отаць у своемъ завѣту оставіо или ѣери или коме другоме.

ПЕДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

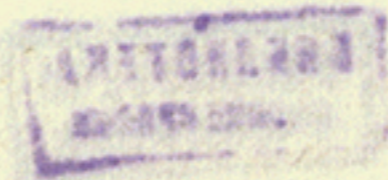
Ако бы ови отаць имао сестре удате или неудате, то онда сестре добіяю єдань діо, а ѣери два діела.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПЕТО.

Ако ли ѣевойка сама безъ мушке ѣеце, то єсть безъ братѣ, остане на живцу, онда она наслѣђує све покретно и непокретно имуѣе оца свога.

ПЕДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако бы ѣевойка кадь се уда поніела каково имуѣе одъ родителя своіе, а умрла бы безъ ѣеце, онда се све ово имуѣе

и све оно, што бы она са овіемъ имуѣемъ стекла, има подіелити на нѣну браѣу, или ако нема браѣе, на сестре; ако ли нема ни сестара, онда на близику.

ПЕДЕСЕТЪ СЕДМО.

Ако ли остане пустошъ, то онда насліеѣуе найближа близика; ако ли не бы было никакве близике, онда припада све у народну касу.

ПЕДЕСЕТЪ ОСМО.

Могло бы се догодити да сынъ свое родителъ непочитуе и пакости чини, то се за такову уврједу има првый путъ глобити; а ако се не бы склоніо почитовати и слушати свое родителъ, такови се има кастигати затворомъ у тавницу или кастигати тѣлеснимъ кастигомъ. Овако ѣе се двапутъ кастигати, а треѣомъ може га отацъ изѣрати изъ куѣе.

ПЕДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Како што е по свіема царевинама и кралѣвинама узаконѣно, да се плаѣа данакъ, како бы се правителство, судъ и войска обдржавати могла; како бы се могло прибавити праха и олова, кое е у нашої земљи одъ найвеѣе потребе, како бы се путови правила и друге обште народне потребе подмиривати могле, одреѣуе се за Црногорце и Брѣане да плаѣаю данакъ како садъ тако и за вазда унапріедъ, кои ѣе мѣстне старѣшине и главари сабирати и у народну касу сваке године на уречено вріеме доносити.

ШЕСТДЕСЕТО.

Кои ли бы се противио овај одређени данакъ за общенародну земальску потребу и користь да недае, бы те исто онако кастигать како и други издайникъ и противникъ нашега отечества.

ШЕСТДЕСЕТЪ ПРВО.

Кои ли бы притаіо свою баштину или друго штогођъ одъ часа се данакъ плаћати има, за таковога се одређуе да му мѣстный старъшина или главаръ узме све оно за глобу, што бы гођъ скрію, а ту глобу да међу свое кметове подіели.

ШЕСТДЕСЕТЪ ДРУГО.

Старъшине и главари по селима и племенима могу глобу само до двадесетъ таліера узимати и діелити, а сваку веђу мораю врховноме суду приказати и глобу у земальску касу положити.

ШЕСТДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Кои ли бы старъшина или главаръ или судникъ припадаюђу глобу за народну касу или новацъ одъ данка притаіо, платиће онолько петъ пута, колико асприхъ приміо и притаіо буде и бы ће лишень главарске и старъшинске власти.

ШЕСТДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Свакій Црногорацъ и Брѣанинъ може за глобу или за другу пресуду, коя му се криво и противъ законика учини, слободно врховноме суду приказати, те ѣе судъ развидити, да ли е по законнику учинѣно; ако буде противъ законика учинѣно, онда ѣе судници они, кои бы криво и противу законика пресуѣивали, быти изъ суда прогнани, оглоблѣни и лишени сваке главарске чести и поштѣня како што о с м о правило овогъ законика изговара.

ШЕСТДЕСЕТЪ ПЕТО.

Кои бы Црногорацъ или Брѣанинъ по данасъ дошао суду на жалбу са обѣшенимъ каменомъ о врату, быо правъ или кривъ, бы ѣе тѣлесно кастигати.

ШЕСТДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Свакій свештеникъ у нашої земљи дужанъ е сваке неѣель у цркву ходити, цркву чисто држати, правила свете цркве точно извршавати и народъ колико се выше може на добро поучавати, и свету вѣру у ѣьима утврѣивати; кои ли ово не бы чинио, бы ѣе лишѣнъ свештеногъ чина.

ШЕСТДЕСЕТЪ СЕДМО.

Разпустъ мужа са женомъ, кои е быо до садъ у нашої земљи уобичаѣнъ, нема по данасъ выше никакова, осимъ оно-

га, коегъ по нужди у недостатцѣма или погрѣшкама мужа или жене наша православна источна црква допушта.

ШЕСТДЕСЕТЬ ОСМО.

Свакій Црногорацъ и Брѣанинъ, кои се по данасъ женихъ хоче, мора нѣговъ мѣстнѣй свештеникъ на три дана прѣвѣнчаня испитати, да ли ѣ она ѣевойка, кою младоженя узети мисли, са младоженѣомъ задовольна ѣсть иль нѣе, пакъ ако ѣ обоѣ задовольно, онда да може вѣнчати, ако ли нѣесу, да вѣнчати несмѣе; ако ли свештеникъ преко волю ѣдногъ или другогъ вѣнча, тай те свештеникъ быти одлученъ одъ наше свѣте цркве: ѣръ вѣреникъ и вѣреница, докъ су юшъ обоѣ вѣрени, могу се у свака доба раздвоити; али кадъ се већъ ѣдномъ вѣнчаю, выше їй ништа раздвоити неможе до ѣдина смрътѣ ѣдногъ или другогъ, или само оне причине, коѣ шестдесеть седмо правило овогъ законика изговара.

ШЕСТДЕСЕТЬ ДЕВЕТО.

Кои бы чоекъ узео жену иза жива мужа или бы уграбѣо ѣевойку, кою му небуду ѣевоячки родители или свойта или близыка ѣевоячка, допустила, коя живѣе родителя нема по закону и обичаю наше православне источне вѣре, такови да се има ѣератъ како беззаконикъ и грабитель туђе дѣце и да му стана у нашу землю нѣе; а нѣгово имуѣе да се процѣени и раздѣели како и онога, кои самовольно чоека убѣе.

СЕДАМДЕСЕТО.

Ако бы ѣевойка добре волю безъ знаня родителя своѣе пошла за момкомъ, то имъ се онда неможе ништа, ѣръ їй ѣ сама любавъ везала.

СЕДАМДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы се догодило да бы кои Црногораць или Брѣанинъ ѣвойку или удовицу осрамотіо, а не бы е хтіо узети и съ нѣоме се вѣнчати, тай да плати діетету таліера сто и тридесеть съ чимъ ѣе се діете подранити моѣи, а кадъ порасте діете, онда добія и оно очинство како и друга закона дѣца. Ако ли узме діете къ себи, неплаѣа ништа. А таковой ѣвойцы и удовицы нема ліека ничесова. Ако ли бы быо оженѣнъ, то да и онъ плати таліера сто и тридесеть и да буде затворенъ у тавницу шесть мѣсецы и да се храни хлѣбомъ и водомъ, а другимъ ничимъ.

СЕДАМДЕСЕТЪ ДРУГО.

Ако бы се догодило коему Црногорцу или Брѣанину да му жена нѣгова ніе вѣрна, пакъ ако бы свою жену уватио у блудности, то му се онда допушта, да може и едно и друго убити; ако ли бы она побѣгла, то да іой стана у нашу землю ніе.

СЕДАМДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако бы се кадгоѣ догодило да бы жена коимъ гоѣ начиномъ своему мужу о глави радила и нѣга живота лишити тражила, или бы га коимъ гоѣ начиномъ живота лишила, докъ се посвѣдочи, такова се жена има осудити на смртъ како и други убоица; само жена неможе быти убіена изъ пушке, ерѣ е пушка и стріелянъ само за онога, кой пушку носи и пушкомъ се брани.

СЕДАМДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако бы се догодило да бы коя удовица или ѱевойка или друга коя жена за покрити свою срамоту, заблудила да дїете задави, то се такава грїешница има осудити на смрть.

СЕДАМДЕСЕТЪ НЕТО.

Ако бы была мрзость и зао животъ међу женомъ и мужемъ и мужъ не бы хтіо съ ньоме живити, то се онда могу само разставити али не разпустити и онда е мужъ дужанъ жену издржавати, али да се онъ неможе женити, нити она удавати.

СЕДАМДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако ли бы ова жена съ мужемъ разстављена непристойно се владала и пркосъ своему мужу чинила, онда іой мужъ обуставля издржаванъ и сваку помоць, а она нека живи како зна.

СЕДАМДЕСЕТЪ СЕДМО.

Коя бы жена своего мужа крада, та се има првый и другій путь кастигать тавницомъ, а треій путь твлесно кастигать и съ мужемъ разпустити, и, она да се неможе удавати, а онъ да се може женити.

СЕДАМДЕСЕТЪ ОСМО.

Кои се лупежъ послъ дана проглашеня овогъ законика по треій путь увати у крађи, тай се има осудити на смрть.

СЕДАМДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Кои Црногораць или Брђанинъ убіе лупежа у крађи, добія награде двадесетъ таліера; али опетъ да се свакій узме на умъ да правога чоека неубіе, еръ ће за нѣга како убоица суду одговарати.

ОСАМДЕСЕТО.

Коя се лупежтина нађе одъ пріедъ но што е овај Законикъ проглашенъ, то да се та лупежтина како и трошкови око нѣ учинѣни плати, а што бы се учинило послѣ проглашеня овогъ законика, то да се има свакій лупежъ за сваку покрађу батинама кастигатъ. За лупештине одређуе се тѣлесный кастигъ овако: Кои лупежъ украде Црногорцу или Брђанину оружіе, батина стотину; за коня или вола малогъ или великогъ батина педесетъ; за едно улиште чела исто колико и за едно говедо кастигъ осудити; за брава малогъ или великогъ батина двадесетъ; за покрађу изъ куће или изъ обора и остале различите лупештине одъ найманъ ствари до брава батина двадесетъ.

Ово се разуміе за сваку покрађу изъ куће украдену и понешену, неспоминяюћи діете лудо, коє бы што одъ дѣтинске лудости учинило, или друго челяде, коє нема чисте свієсти и памети.

ОСАМДЕСЕТЪ ПРВО.

Кои бы се лупежъ уватио да цркву краде, тай ње и непазећи на то, да ли е јошъ кадъ крао, или суду гріешіо, бити на смртъ осуђенъ.

ОСАМДЕСЕТЬ ДРУГО.

Кои бы земальску цѣбану крао, одма првый путь, докъ се увати да краде, има се на смръть осудити; исто те тако быти и свакій другій настигать, кои бы се усудио явно или по-тайно земальску цѣбану грабити.

ОСАМДЕСЕТЬ ТРЕЋЕ.

Кадъ бы коя мала или голема штета одъ похаре жита, сѣна, винограда, бостана, зграде, разсадника или коему драго ствари у коѣ племе неотице учиньно догодила се, то остае главару и кметовима одъ села или одъ племена да проциене и да чине похарнику нека штету безъ свакогъ одмицаня плати; ако ли бы силомъ и задорицомъ навалице похарао, таковога суду пріявити, да буде настигать како што четрдесеть друго правило изговара.

ОСАМДЕСЕТЬ ЧЕТВРТО.

Ако лупежъ погине или се рани идући у крају, за нѣ-гада поговара нѣ, будући е сагласно речено да га сва земля бие еднако како и рукоставника.

ОСАМДЕСЕТЬ ПЕТО.

Пазари имаю быти мирни, да може свакій куповати и продавати што му треба; кои ли бы смутню на пазарима чиню, такови се има глобити са двадесеть талиера или кастигать тавницомъ.

ОСАМДЕСЕТЬ ШЕСТО.

Кои бы Црногорацъ или Брђанинъ предъ црквомъ смутно или свађу или друге чесове непристойности чиніо, такови се има глобити са двадесетъ и петъ таліера или кастигатъ тавницомъ.

ОСАМДЕСЕТЬ СЕДМО.

Потвараня на правога чоека бы ње найстрожіе кастигана и ни єдно опаданъ несміе се пріе осудити, него што бы се освѣдочило и по нужди одъ єдногъ доставѣрногъ чоека или одъ выше людій, кои ніесу одпріе суду грієшили, ако ли су грієшили, немогу правогъ повѣреня кодъ суда имати, докъ се са доставѣрнима свѣдоцима недокаже. Ако ли они, кои опада, недокаже, да є оно истина, што є онъ казао и за чимъ бы оногъ обтужіо, то да онда овогъ опадника судъ онако осуди и кастигує, како што бы оногъ обтуженогъ осудио и кастигао, кадъ бы кривъ быо. Найпослѣ остає да єданъ и други нађу за себе чєтырь поштена чоека, кои ње се заклети; кои ли узима выше поштеніє людій, да се за нѣга закуну, онай добія разлогъ и правицу.

ОСАМДЕСЕТЬ ОСМО.

Послужбица крстногъ имена и торбице по данасъ выше быти несміе, будући да таковомъ послужбицомъ люди само свое имуѡе разсипаю, пакъ постаю сиромаси; кои ли ово непослуша, веѡъ бы преко овогъ законогъ постановленія чиніо, тай ѡе быти оглоблѣнъ са таліера два или кастигатъ тавницомъ. Доста є да се по нашемъ србскомъ обичаю слави крстно име као успомена прађедовскогъ крштєня.

ОСАМДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Досадный обычай да люди и жене за мртвѣема шишаю перчине, по образу гребу, те нагрѣни дулъ времена остаю, по данасъ се забранюе свакомъ Црногорцу и Брѣанину и кои бы преко ове забране чиню, бы ће оглоблѣнъ првѣй путь са два цекина. Ово се разуміе како за мушке тако и за женске, кои бы се по данасъ гребсти и перчинъ шишати усудю.

ДЕВЕДЕСЕТО.

Кои Црногораць или Брѣанинъ по данасъ хоѣе да дае новце на добить, тай мора направити кнѣигу и то предъ два свѣдока, да се зна колико е асприхъ ономе на добить дао; ако ли не бы правили кнѣигу, онда ће они, кои узимлъ аспре на добить, дати по вриедности залогу; али се несміе веѣа добить одъ двадесетъ динара на таліеръ узети; кои ли бы веѣу добить узео, узеѣе му се сва она главница, кою бы на добить дао и та главница има се како и друга глоба ставити у обшту народну касу.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ПРВО.

Ускокъ свакій докъ ступи у нашу слободну земљу по завѣту светогъ Петра бывшегъ Господара црногорскогъ, безбѣданъ е и несміе му нико ништа криво чинити, кадъ се онъ поштено и по нашему земальскоме законнику влада и управля, коегъ правицу ужива исто како и свакій нашъ братъ Црногораць и Брѣанинъ; за сваку пакъ сагріеху суди ће се и ускоку како што овай законикъ изговара.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ДРУГО.

И ако у овой земљи нема никакве друге народности до єдине србске и никакве друге вѣре до єдине православне источне, то опетъ свакій иноплеменикъ и иновѣраць може слободно живити и ону слободу и ону нашу домаћу правицу уживати како и свакій Црногораць и Брѣанинъ што ужива.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако бы се кое преступленіе у пиѣу учинило, то ѣе се у половину кастигати као ономе тріезноме; али ако бы на свомъ мрзномъ то преступленіе и сагріеху учиніо, бы ѣе по гласу законика како и они тріезни кастигати.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Кои би се Црногораць или Брѣанинъ усудио домаћу покличъ чинити, пакъ ако бы изъ те покличи было поколъ и мртвие бы глава остало, онда се они, кои є кликова, има осудити на смрть; а они, кои бы помагали, да се глобе по десетъ таліера; ако ли не бы было зла ничесова иза ове покличи, то онда да се они глоби са двадесетъ таліера, кои покличъ виче.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ПЕТО.

Они, кои сагріеше да буду осуђени да стое у тавницу затворени, употреби ѣе се на правленъ путова или на кои други посао, кои ѣе веѣ мѣстна власть одредити.

Све ово вышестављено у деведесетъ и петъ правила на данашњи данъ светогъ великомученика и побѣдоносца Георгія единодушно и саборно са свиѣма главарима земальскиѣма, кои смо се сви на данашњи данъ на Цетинъ у главно мѣсто одъ све Црнегоре и Брда сабрали, потврдисмо и заклетву на крстъ частный и свето еванђелъ учинисмо, да њемо овай законъ чувати и по њму се владати и судити; кои ли се по данасъ овогъ држао не бы, тога предаемо вѣчноме проклетству како противника и злодѣя нашему отечеству.

На Цетинъ 23 Априла 1855 года одъ рођеня Христова

Князь Црногорскій и Брдскій

ДАНИЙЛЪ. с. р.

(М. П.)

Држав. Секретаръ,

М. Медаковићъ. с. р.

МАТИЦЕ СРБСКЕ

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text in the middle of the page.

Third block of faint, illegible text in the lower middle section.

Final block of faint, illegible text at the bottom of the page.

БИ

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

3

Р19Ср III 113.1